

KOPR (228) *sb m*

kopr (227), **kupr** (1); kopr : kupr *FalZioł* (176 : 1).

o jasne.

sg *N* kopr (41). ◇ *G* kopru (168). ◇ *D* koprowi (2). ◇ *A* kopr (5). ◇ *I* kopr(e)m (11). ◇ *pl* *G* kopr(o)w (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *bot. Anethum graveolens L. (Rost); koper ogrodowy, roślina roczna z rodziny baldaszkowatych (Umbelliferae) hodowana jako przyprawa kuchenna i roślina lecznicza; anethum Mymer¹, Mącz, Calep, Cn (56) : Mymer¹ 16v; Też proch tego kopru/ pożyway w polewkach iakiech [.] kolwiek FalZioł I 7d, I 7c, d, II 23, IV 45d [2 r.], 46b; MurzNT I 106 marg; Goski A11; Nie fpi wiele/ łáźniey niechay Kopru z Száłwiją pożyway. SienLek 43; Kopr/ w młodym piwie álbo w brzędce wárzony/ mnoży mámkam mleko/ gdy ij piją SienLek 87, 9v, 17v, 39v, 62v, 64 (15); Náfádzifz [...] włófkich grochow/ więc wyfókich koprow/ więc y inych wiele rzeczy RejZwierc 107v; Niezbyty kopr ciężkownny/ górczyćá płáczliwa/ Záfáwze ná wiofnę ożywa. KlonZal C2v.*

W charakterystycznych połączeniach: nasienie (z) kopru, olejek (4), proch, sok, wod(k)a (4).

Zestawienia: »kopr ogrodny (a. ogrodowy)« [szyk 1 : 1] (2): Czyń sobie warzenie przeciwne/ á flodkie iedz zawždy/ nafienie ruciane/ fzałwijowe/ koprowe (ale z ogrodowego kopru) Opichowego/ piotrułczanego. FalZioł V 46; Kopr profty/ álbo ogrodny/ Anethum SienLek 212.

»kopr polski« (1): [cf 2. »kopr włoski« FalZioł IV 46a].

»kopr prosty« (2): Kopr fwoyfki álbo profty SienLek X2, 212.

»swojski kopr« [szyk 14 : 13] (27): Kto częfto požiwa w iedzeniu nafienia kopru fwoyfkiego/ temu wzrok mdli FalZioł I 7d; Też gdy namażefz oleykie^m rumienkowym z oleykiem fwoyfkie^{g0} kupru grzbiet/ tedy tym ieft dobre ktorzi fie fpraczuia wchodzie FalZioł I 26b, [+3]a, I 7b, c [3 r.], d [3 r.], 7v žp (23); Anethum, [...] Genus herbae boni odoris, Kopr fwoyski. Mącz 9c; SienLek 99v, X2; Calep 69b.

2. *bot. Foeniculum capillaceum subsp. vulgare Mansf. (Rost); fenikuł włoski albo koperek włoski, roślina z rodziny baldaszkowatych (Umbelliferae), hodowana jako przyprawa i roślina lecznicza; faeniculum Murm, Mymer¹ Mącz, Calep, Cn; marathron Mącz, Calep; marathrum Murm, Cn; marathrites, marathus Cn (166) : Feniculum. Fenchel Kopr. Maratrum idem Murm 114.*

Zestawienia: »leśny kopr« = hippomarathrum Calep, Cn; anethum silvestre, meon, meu, meum Cn (1): Hippomarathrum – Lefni kopr. Calep 484a.

*»włoski kopr« [szyk 145 : 19] (164): Mymer¹ 16v; Swieczá ziele y kopr włófkí: wzrok pofilaia FalZioł [*8]; TO ziele rófcie ná ogrodziech obphicie, má přeth wyfóki á węzłowathy podobny włófkíemu koprowi FalZioł I 75b; Wezmi [...] kopru włófkíego/ álbo y polfkíego/ álbo y troché kminu/ zwierc to welpólek/ róspulfc oczthem dobrim. Iedz riby z tą fzałfzą. FalZioł IV 46a; pothym on proch z winem/ álbo z włófkíego kopru wodką/ niepodobnie pialczyfthy kamieñ z nyrek wypádfa FalZioł V 84v; Naprzod wezmi foku włófkíego Kopru/ foku piotrułczanego/ opichowego. Pothym w tych fókoch rozmocz fztuczķę chleba miękkiego á przylož ná nerki: Nietelko vrinę pobudza/ ale y kamieñ łámie. FalZioł V 113v, [+3]c, +5d, I 2a, 3d, 6c (140); Marathritos vinum, S włoskim koprem*

przyprawione wino. *Mącz* 209b, 133a, 209b; weźmi liście rzepikowego/ kofczyźczkowego/ kopru włoskiego/ ruty *SienLek* 67; a s lzafránem pokármy iedz/ w ktorychci thez y włoskiego kopru ziele niezawádi. *SienLek* 87v, 62v, 65, 65v [3 r.], 67v, 68v (16); *RejZwierc* 110v [2 r.]; *Calep* 427a, 638b.

W charakterystycznych połączeniach: korzeń (z) włoskiego kopru (14), liść (4), nasienie (59), olej (2), sok (11), wod(k)a (21), ziele.

3. bot. *Torilis anthriscus* (L.) Gm. non Gaert. (Rost); *kłobuczka pospolita, jedno- lub dwuletnia roślina z rodziny baldaszkowatych (Umbelliferae) (6) :*

Zestawienie: »wszywy kopr« (6): VSzywy kopr iefth ziele maiące lifth podobny thrłyczowemu zielu FalZioł I 109b, +4c, I 109b, d, 109v źp, 110a.

4. [bot. *Ferula* L. (Rost: *serapinum*); *roślina południowouropejska z rodziny baldaszkowatych (Umbelliferae):*

Zestawienie: »sagapeński kopr«: Sągápeńki kopr/ Zápáliczką drudzy zową/ Ferula [...]. łtego źiela Sagapenum bywa w Aptekách/ Serywłkim łokiem zową/ łtąd iż mu mowią Serapinum. SienHerb L3 #, E2 # v.]

Synonimy: 2. fenikuł; 4. ferula, zapaliczka.

ZZa